

Aktywność antybiotyczna krajowych miodów odmianowych

Instytut Włókien Naturalnych i Roślin Zielarskich w Poznaniu
Dyrektor Instytutu: prof. dr hab. Grzegorz Szychalski

THE ANTIBIOTIC ACTIVITY OF POLISH MONOFLORAL HONEYS

SUMMARY

The results of conducted studies show the different antibiotic activity of monofloral honeys. The highest antibiotic activity have such honeys like: goldenrod honey, buckwheat honey, nectarous honeydew (the mean antibiotic activity adequately on level 31.8, 30.0 and 29.3 UA/g). Somewhat lower antibiotic activity show: linden honey, honeydew (mainly produced from coniferous dew) also heather honey. Their mean antibiotic activity is adequately 24.4; 23.5 and 23.4 UA/g. The relatively low antibiotic activity show such honeys like rape honey, multifloral honeys rather varieties of nectar honeys and acacia honey. The mean antibiotic activity is adequately 18.0; 16.5; 12.4 and 11.0 UA/g. The results of studies on antibiotic activity on level 18.6 UA/g) and others foreign honeys (mean antibiotic activity on level 1.2 UA/g).

KEY WORDS: POLISH AND FOREIGN MONOFLORAL HONEYS – ANTIBIOTIC ACTIVITY

Wprowadzenie

Badania nad aktywnością antybiotyczną krajowych miodów odmianowych trwają od dawna, przynosząc coraz to nowe dane na ten temat.

Pierwsze badania, przeprowadzone przez Rychlik i Doleżał (1) opierały się na metodzie seryjnych rozcieńczeń miodu w podłożu bakteriologicznym. Próbkę miodu rozcieńczano 1:2 (50% roztwór), 1:4 (25%), 1:8 (12,5%), 1:16 (6,25%), 1:32 (3,12%) i 1:64 (1,56% roztwór), następnie dodawano do nich hodowlę szczepu *Staphylococcus aureus* 209P Oxford i po 18 godz. inkubacji w temp. 37°C ustalano najmniejsze stężenie miodu hamujące rozwój tego drobnoustroju (działanie bakteriostatyczne). Stężenia te określano jako tzw. wartości inhibinowe; dla miodu hamującego rozwój szczepu wzorcowego w stężeniu 50% – liczbą 0, w stężeniu 25% – liczbą 1, w stężeniu 12,5% – liczbą 2, w stężeniu 6,25% – liczbą 3, w stężeniu 3,12% – liczbą 4 i w stężeniu 1,56% – liczbą 5.

Wyniki przedstawione w tabeli 1 wskazują, że najsilniejszą aktywnością antybiotyczną odznaczały się miody ze spadzi jodłowej i świerkowej oraz

miody nektarowo-spadziowe (wartości inhibinowe 5 i 4). Próbkę miodu lipowego wykazywały średnią aktywność antybiotyczną (wartość inhibinowa 3). Natomiast pozostałe odmiany miodu, takie jak wrzosowy, rzepakowy, koniczynowy, akacjowy i mniszkowy, charakteryzowały się niską aktywnością antybiotyczną (wartości inhibinowe odpowiednio 1,5; 0,5 i 0).

Zupełnie inne wyniki otrzymały Szczęsna i Rybak-Chmielewska (2). Aktywność antybiotyczną wyrażono wartościami inhibinowymi w skali od 1 do 8. Rezultaty badań przedstawiono w tabeli 2. Wynika z nich, że wysoką aktywnością odznaczały się 6 miodów: gryczany, lipowy, wielokwiatowy letni, wrzosowy, nektarowo-spadziowy i spadziowy (średnie wartości inhibinowe w granicach 5,9-7,8). Zdecydowanie niską aktywnością antybiotyczną charakteryzo-

Tabela 1. Aktywność antybiotyczna (inhibinowa) krajowych miodów odmianowych (wg 1).

Miody odmianowe	Wartość inhibinowa
Spadziowo-jodłowy	5,0
Spadziowo-świerkowy	5,0
Nektarowo-spadziowy	4,0
Lipowy	3,0
Wrzosowy	1,5
Rzepakowy	1,5
Koniczynowy	0,5
Akacjowy	0
Mniszkowy	0

Tabela 2. Aktywność antybiotyczna (inhibinowa) krajowych miodów odmianowych (wg 2).

Miody odmianowe	Wartość inhibinowa
Gryczany	7,8
Lipowy	7,4
Wielokwiatowy letni	6,8
Wrzosowy	6,2
Nektarowo-spadziowy	6,0
Spadziowy	5,9
Wielokwiatowy wiosenny	1,0
Akacjowy	0,9
Z sadów	0,8
Rzepakowy	0,7

wały się miody: wielokwiatowy wiosenny, akacjowy, z sadów i rzepakowy (średnie wartości inhibinowe w granicach 0,7-1,0).

Jeszcze inne dane uzyskano w ramach własnych badań (3), w których także oparto się na wartościach inhibinowych, a metodyka badań była podobna jak w przypadku prezentowanych uprzednio prac (1 i 2). Z rezultatów badań zamieszczonych w tabeli 3 wynika, że najwyższą aktywnością antybiotyczną odznaczały się miody: nawłociowy, ze spadzi iglastej, wrzosowy i gryczany (średnie wartości inhibinowe wynosiły odpowiednio: 3,61; 3,39; 3,33 i 3,10). Nieco niższą aktywność antybiotyczną (średnie wartości inhibinowe w granicach 2,75-2,83) stwierdzono w przypadku próbek miodu akacjowego, lipowego i innych odmian miodów nektarowych. Najniższą aktywność antybiotyczną stwierdzono w przypadku próbek miodu wielokwiatowego.

Na podstawie przedstawionych powyżej danych trudno jest wskazać, które miody odmianowe charakteryzują się wysoką, a które niską aktywnością antybiotyczną. W wielu przypadkach informacje te są ze sobą sprzeczne. Prawdopodobnie przyczyną jest niewielka liczba prób miodów pozyskanych w jednym sezonie pszczelarskim oraz zawężenie prób miodów do niewielkiej liczby producentów.

Cel pracy

Celem niniejszych badań było uwzględnienie stosunkowo dużej liczby prób miodów odmianowych pozyskiwanych na przestrzeni wielu lat i pochodzących od dużej liczby producentów. Warunki te miałyby zmniejszyć do minimum mankamenty dotychczasowych badań nad aktywnością antybiotyczną krajowych miodów odmianowych. Poza tym postanowiono porównać aktywność antybiotyczną miodów krajowych z aktywnością standardowego, nowozelandzkiego miodu manuka oraz innymi zagranicznymi miodami nektarowymi.

Tabela 3. Aktywność antybiotyczna (inhibinowa) krajowych miodów odmianowych (wg 3).

Miody odmianowe	Liczba prób	Średnia wartość inhibinowa
Nawłociowy	4	3,61
Ze spadzi iglastej	14	3,39
Wrzosowy	10	3,33
Gryczany	19	3,10
Akacjowy	6	2,83
Lipowy	20	2,78
Nektarowe – inne odmiany*	6	2,75
Wielokwiatowy	38	1,84

*Rzepakowy, mniszkowy, nostrykowy, malinowy

Materiał i metody

Próbki miodu

Badaniami objęto 485 próbek miodów odmianowych, w tym 378 próbek krajowych miodów odmianowych i 107 (kontrolnych) próbek miodów odmianowych.

Wśród miodów krajowych w badaniach uwzględniono: 19 próbek miodu nawłociowego, 48 próbek miodu gryczanego, 15 próbek miodu nektarowo-spadziowego, 48 próbek miodu lipowego, 37 próbek miodu spadziowego (głównie ze spadzi iglastej), 39 próbek miodu wrzosowego, 11 próbek miodu rzepakowego, 116 próbek miodu wielokwiatowego, 29 próbek miodu akacjowego i 16 próbek innych miodów nektarowych. Próbki miodów pochodziły od 16 dużych producentów miodów w kraju, jak i od 112 indywidualnych pszczelarzy.

W badaniach uwzględniono także, w celach porównawczych, 77 próbek miodu manuka pochodzącego od różnych producentów z terenu Nowej Zelandii (o różnicowanej aktywności antybiotycznej, od UMF o nieoznaczonej aktywności do UMF 20+) oraz 30 próbek innych miodów nektarowych pochodzących z 18 państw na całym świecie.

Badania prowadzono na przestrzeni 15 lat (od 1999 do 2014 roku).

Przeprowadzenie badań

W badaniach użyto metodę rozcieńczeń seryjnych w podłożu płynnym Antibiotic Medium Broth firmy Merck. W tym celu do jałowej kolbki odważono aseptycznie 10 g miodu i rozpuszczano go w 10 ml płynnego podłoża. Próbkę umieszczano w cieplarni w temp. 37°C na okres 2 godz., w międzyczasie kilkakrotnie ją mieszając. Następnie przy użyciu tego samego podłoża próbkę rozcieńczano dwukrotnie w zakresie od 1:2 do 1:256. Do próbek zawierających po 1 ml odpowiednich rozcieńczeń miodu, dodawano po 0,1 ml 18-godz. hodowli szczepu wzorcowego *Staphylococcus aureus* ATCC 6538P, w której znajdowało się 10^4 - 10^5 komórek tego drobnoustroju w 1 ml. Próbki inkubowano w temp. 37°C przez 18 godz. Po tym czasie określano najmniejsze rozcieńczenie miodu, które hamowało jeszcze wzrost szczepu wzorcowego. Na tej podstawie ustalano stężenie miodu w podłożu bakteriologicznym, a następnie aktywność antybiotyczną badanej próbki miodu odmianowego w jednostkach aktywności (JA/g) (tab. 4).

Wyniki i dyskusja

Wyniki przeprowadzonych badań wskazują, że aktywność antybiotyczna krajowych miodów odmianowych jest dość zróżnicowana (tab. 5). Najwyższą

Tabela 4. Stopnie aktywności antybiotycznej badanych miodów odmianowych.

Rozcieńczenie miodu w podłożu bakteriologicznym	Stężenie miodu w podłożu bakteriologicznym (mg/ml)	Jednostki aktywności antybiotycznej miodu odmianowego (JA/g)
1:2	500	2
1:4	250	4
1:8	125	8
1:16	62,5	16
1:32	31,25	32
1:64	15,62	64
1:128	7,81	128
1:256	3,91	256

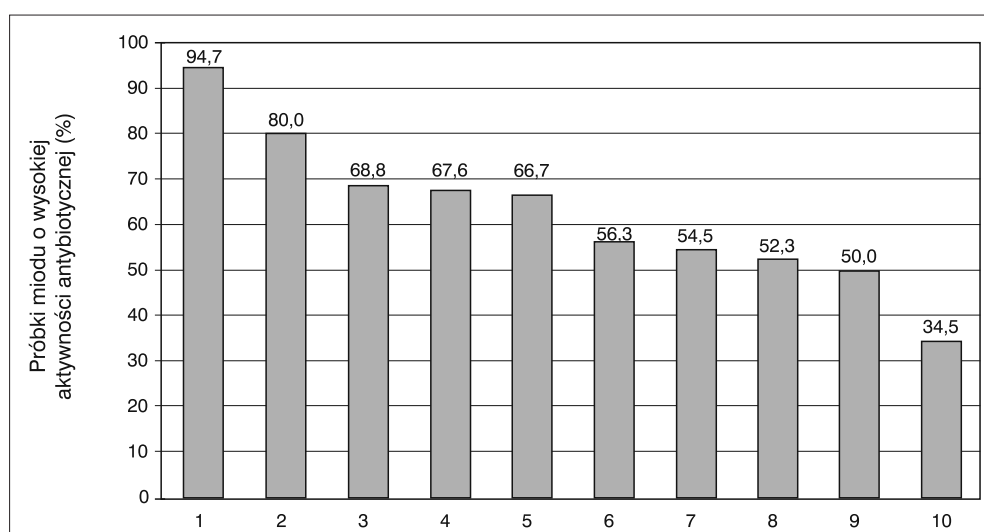
aktywnością antybiotyczną odznaczają się miody: nawłociowy, gryczany i nektarowo-spadziowy (średnia aktywność antybiotyczna kształtuje się odpowiednio na poziomie: 31,8; 30,0 i 29,3 JA/g). Nieco niższą aktywność antybiotyczną wykazują miody: lipowy, spadziowy (w większości wytwarzany ze spadzi iglastej) oraz wrzosowy. Ich średnia aktywność antybiotyczna wynosi odpowiednio: 24,4; 23,5 i 23,4 JA/g. Natomiast stosunkowo niską aktywność przejawiają takie miody, jak rzepakowy, wielokwiatowy, inne odmiany miodów nektarowych i akacjowy. Charakteryzują się one średnią aktywnością antybiotyczną na poziomie odpowiednio: 18,0; 16,5; 12,4 i 11,0 JA/g. W tym kontekście zaskakujące są wyniki badań aktywności zagranicznego miodu manuka (średnia aktywność antybiotyczna na poziomie 18,6 JA/g) oraz innych zagranicznych miodów odmianowych (średnia aktywność antybiotyczna na poziomie 13,2 JA/g) (tab. 5).

Tabela 5. Aktywność antybiotyczna krajowych i zagranicznych miodów odmianowych.

Odmiana miodu	Liczba prób	Średnia aktywność antybiotyczna (JA/g miodu)
Miody krajowe		
Nawłociowy	19	31,8
Gryczany	48	30,0
Nektarowo-spadziowy	15	29,3
Lipowy	48	24,4
Spadziowy	37	23,5
Wrzosowy	39	23,4
Rzepakowy	11	18,0
Wielokwiatowy	116	16,5
Nektarowe – inne odmiany ¹	16	12,4
Akacjowy	29	11,0
Miody zagraniczne		
Manuka	77	18,6
Nektarowe – inne odmiany ²	30	13,2
Łącznie	485	21,0

¹Faceliowy (6), mniszkowy (4), nostrykowy, ogórecznikowy, słonecznikowy, jeżówkowy, malinowy, szałwiowy (po 1).
²Francja (4), Czechy i Hawaje (po 3), Grecja, Indie, Turcja, Anglia, Hiszpania (po 2), Chorwacja, Australia, Słowenia, Portugalia, Peru, Maroko, Etiopia, Niemcy, Korea Południowa i Zjednoczone Emiraty Arabskie (po 1).

Taki stan aktywności krajowych i zagranicznych miodów odmianowych potwierdza analiza miodów pod kątem występowania w nich próbek o wysokiej aktywności antybiotycznej (>16 JA/g). Okazuje się, że w największej liczbie próbki takie występują w miodzie nawłociowym (94,7%) i miodzie nektarowo-spadziowym (80,0%). W wyraźnie mniejszej liczbie, na poziomie 68,8-67,6%, stwierdzono ich obecność w miodzie gryczanym, spadziowym i wrzosowym (ryc. 1). Jest to o tyle interesujące ponieważ analiza miodu

Ryc. 1. Występowanie w krajowych miodach odmianowych próbek o wysokiej aktywności antybiotycznej (>16 JA/g). Miody odmianowe: 1 – nawłociowy, 2 – nektarowo-spadziowy, 3 – gryczany, 4 – spadziowy, 5 – wrzosowy, 6 – lipowy, 7 – rzepakowy, 8 – wielokwiatowy, 9 – nektarowy – inne odmiany, 10 – akacjowy.

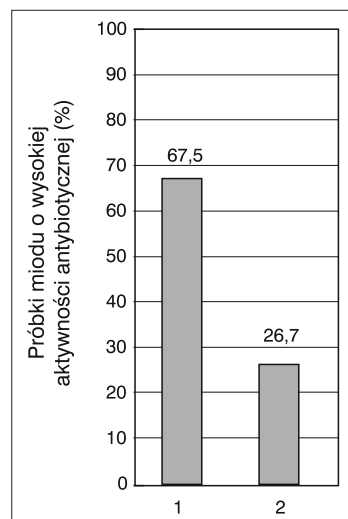
manuka także potwierdziła występowanie na tym samym poziomie (67,5%) próbek o wysokiej aktywności antybiotycznej (ryc. 2). Natomiast stosunkowo dużo próbek o wysokiej aktywności antybiotycznej (w granicach 56,3-50,0%) stwierdzono wśród miodów lipowego, rzepakowego, wielokwiatowego i w innych odmianach krajowych miodów nektarowych (ryc. 1). Z kolei w krajowym miodzie akacjowym (ryc. 1) oraz innych zagranicznych odmianach miodów nektarowych (ryc. 2) poziom próbek o wysokiej aktywności antybiotycznej był niski i kształtował się odpowiednio na poziomie: 34,5 i 26,7%.

Wcześniejsze badania (3) w pewnym stopniu są zgodne z wynikami uzyskanymi w tej pracy. Wskazywały one, że miód nawłociowy (mimo 4 badanych prób) odznaczał się wyższą średnią aktywnością antybiotyczną (średnią wartość inhibinową określono na poziomie 3,61) w porównaniu do miodu manuka (średnia wartość inhibinowa dla 25 prób kształtowała się na poziomie 3,34). Na poziomie aktywności antybiotycznej miodu manuka znalazły się także inne polskie miody odmianowe: spadziowy (ze spadzi iglastej), wrzosowy i gryczany (średnia wartość inhibinowa odpowiednio na poziomie 3,39; 3,33 i 3,10).

Nasze wcześniejsze badania (4), w których aktywność antybiotyczną (inibinową) miodu manuka określano metodą rozcieńczeń seryjnych w płynnym podłożu bakteriologicznym, wykazały, że tylko wyselekcjonowane próbki tego miodu o wartości UMF 15+ i UMF 20+ odznaczały się wysoką aktywnością. Dla 7 próbek miodu manuka UMF 15+ średnia wartość inhibinowa wynosiła 3,5, a dla 5 próbek miodu o wartości UMF 20+ średnia wartość inhibinowa wynosiła 3,8. Miody o nieznaczonej wartości UMF oraz o wartości UMF 5+ i UMF 10+, charakteryzowały się niskimi średnimi wartościami inhibinowymi, rzędu 2,7; 3,0 i 3,1.

Wnioski

1. Wśród krajowych miodów odmianowych najwyższą aktywnością antybiotyczną wyróżniają się miody: nawłociowy, gryczany i nektarowo-spadziowy (odpowiednio: 31,8; 30,0 i 29,3 JA/g).

Ryc. 2. Występowanie w zagranicznych miodach odmianowych próbek o wysokiej aktywności antybiotycznej (>16 JA/g). Miody odmianowe: 1 – manuka, 2 – nektarowe – inne odmiany.

2. Nieco niższą aktywnością antybiotyczną charakteryzują się miody: lipowy, spadziowy, wrzosowy i rzepakowy (odpowiednio: 24,4; 23,5; 23,4 i 18,0 JA/g). Podobną aktywnością antybiotyczną charakteryzuje się nowozelandzki miód manuka (18,6 JA/g).
3. Miód wielokwiatowy, inne krajowe miody nektarowe i miód akacjowy odznaczają się niską aktywnością antybiotyczną (odpowiednio: 16,5; 12,4 i 11,0 JA/g). Podobną aktywność antybiotyczną wykazują inne odmiany zagranicznych miodów nektarowych (13,2 JA/g).

Piśmiennictwo

1. Rychlik M, Doleżal M. Właściwości inhibinowe niektórych miodów polskich. *Pszczeln Zesz Nauk* 1961; (5):53-64.
2. Szczęsna T, Rybak-Chmielewska H. Antybakteryjne właściwości miodu. W: *Uzupełniające zagadnienia jakości miodu* (red. H. Rybak-Chmielewska i wsp.). Wyd Inst Sadown Kwiac Oddz Pszczeln, Puławy 1997; 17-22.
3. Hołderna-Kędzia E, Kędzia B. Badania nad aktywnością antybiotyczną i działaniem przeciwutleniającym miodu. *XLII Nauk Konf Pszczeln*, Puławy 2005; 144-6.
4. Hołderna-Kędzia E, Ostrowski-Meissner H, Kędzia B. Ocena aktywności antybiotycznej nowozelandzkiego miodu manuka metodą rozcieńczeń seryjnych w podłożu płynnym. *Post Fitoter* 2008; (2):70-5.

otrzymano/received: 03.04.2014
zaakceptowano/accepted: 14. 04.2014

Adres/address:
*prof. dr hab. Bogdan Kędzia
Instytut Włókien Naturalnych i Roślin Zielarskich
ul. Libelta 27, 61-707 Poznań
tel.: +48 (61) 665-95-50, fax: (61) 665-95-51
e-mail: bogdan.kedzia@iwnirz.pl